

თეიმურაზ დოიაშვილი
(საქართველო)

ფერვალები
დავით წერედიანის გახსენება

ამ ჩანაწერებში არაფერია ღირსშესანიშნავი – აქ არც მისი პოეზიის ანალიზია, არც თარგმანების განხილვა, ან ესეებში შეფარული ორიგინალური იდეების შეფასება.

თუ ამ ფრაგმენტებს არსებობის უფლება აქვს, მხოლოდ იმიტომ, რომ ღირსსახსოვარ პიროვნებას – დავით წერედიანს უკავშირდება, მისი ადამიანური ბუნების ფერვალებს აირეკლავს ყოველდღიური ყოფის მდინარებაში...

1970 წელია. შემოდგომა. ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის ასპირანტი ვარ, პირველკურსელი. ინსტიტუტში თითქმის არავის ვიცნობ, თუმცა დერეფანში გავლისას ყველას თავაზიანად ვესალმები. ერთ უცნაურობას მივაქციე ყურადღება: ახალგაზრდა კაცი, ჩემზე ათიოდე წლით უფროსი, თავს რომ დამიკრავს და ორიოდე ნაბიჯს გადადგამს, ჩერდება, შემობრუნდება და ჩემკენ დაჟინებით იმზირება. ეს სცენა რამდენჯერმე რომ გამეორდა, ერთხელ მეც გავუჩერდი. ორიოდე წამი მიყურა და უსიტყვოდ გამშორდა.

უცნობის ვინაობით დავინტერესდი. მითხრეს, დავით წერედიანია, ფოლკლორის განყოფილების თანამშრომელი, მთარგმნელი, მაგრად გადმოიღო სვანური ხალხური პოეზიაო.

ბედმა ძალიან მალე შეგვახვედრა... აგიტპუნქტში, რომელიც არჩევნების გამო დროებით ჩვენს შენობაში იყო გახსნილი. აღმოჩნდა, რომ მთელი დღე ერთად უნდა გვემორიგევა.

ის მაგიდის თავში დაჯდა, კარგა ხანს გაზეთებს ჩაულრმავდა, მეც მდუმარედ ამასვე ვაკეთებ. როდის-როდის გაზეთებს შეეშვა, შემომხედა და რალაც მითხრა. მშვიდ, უძრავ სახეზე რატომღაც ირონიული ღიმილი ჰქონდა. ბევრ რამეზე ვისაუბრეთ, სერიოზულზეც და არასერიოზულზეც. მელაპარაკება, თან სახეზე ეს ირონია არ შორდება. შევატყვე, რალაც ინფორმაცია ჰქონდა ჩემ შესახებ და მამონმებდა, გამოცდას მიტარებდა.

რალა გავაგრძელო, საკმაოდ ხანგრძლივი ურთიერთდაზვერვის შემდეგ ყველაფერი კეთილად დამთავრდა. დათო წამოდგა, თითქოს ახლა-დადამინახაო, ხელი გამომინოდა: – დავით წერედიანი!

მეც ჩემი ვინაობა დავუსახელე.

სალამოს, ინსტიტუტის შენობიდან რომ გამოვედით, უკვე ძველი ნაცნობებივით ვიყავით. კარგი ამინდი იდგა. ცოტა ფეხით გავიარეთ. ვერის ბალთან დამემშვიდობა. ალბათ, მომეჩვენა: თვალეზში ის ეჭვნარევი-რონიული მზერა, მგონი, აღარ ჰქონდა.

ფრანსუა ვიონის „მცირე ანდერძი“ რომ გამოქვეყნდა ჟურნალ „ცისკარში“, დათოსთან ერთბაშად მოვიდა პოპულარობა და ლიტერატურული დიდება. თბილისი ვიონის სტრიქონებს ისროდა. მეც იმდენ-ჯერ წავიკითხე ეს ვერსიფიკაციული ჯადოქრობით და ბუნებრივობით გამორჩეული თარგმანი, რომ სტრიქონები კი არა, სტროფები ვიცოდი ზეპირად.

ერთ დღით ინსტიტუტში მიმავალს მეზობელი „ძველი ბიჭი“ – ქოდონა დამემგზავრა. ჩემს გაკვირვებას საზღვარი არ ჰქონდა, მანქანაში ამანაც ვიონის მთელი სტროფი რომ მითხრა ზეპირად. როცა გაიგო, მთარგმნელს კარგად ვიცნობდი, ღირსების გრძნობით დამაბარა: ჩვენს ძმას ჩვენგან მოკითხვა და მადლობა გადაეციო.

ცხადია, ეს ამბავი დათოს მოვუყევი. გაიცინა: გულს გული იცნობსო...

არადა, სახუმარო არაფერი იყო, ნამდვილი სასწაული ხდებოდა: დავით წერედიალის თარგმნილი „მცირე ანდერძი“ ჩვენ თვალწინ სახალხო ნიგნად იქცა.

კაფე „მეტროში“ დათო და მე ყავას ვსვამთ და ვსაუბრობთ. რაზეც არ უნდა დავინყოთ ლაპარაკი, ბოლოს მაინც ლექსს, პოეზიას უნდა მივადგეთ. დათოს გრძელი მსჯელობა-თეორეტიზება არ უყვარს, უბრალოდ მეუბნება: ლირიკული ლექსი ყურია, სმენა: ბგერები, რიტმი, მელოდიკა, ინტონაცია... სემანტიკა მხოლოდ ბლონდია, თან მოჰყვება ყველაფერ ამას. აბა, მომისმინე... და ჩემთვის უცნობ ენაზე კითხვას იწყებს.

სმენა დავძაბე, თითქოს რაღაც ნაცნობიც დავიჭირე... სანამ დათომ მოკლე ტექსტი ჩაათავა, უკვე ვიცოდი, ვის ლექსსაც მიკითხავდა.

– მაჩადო, – ვთქვი მე.

– ჰო, მაჩადოა, მაგრამ... შენ... როგორ, საიდან?!

– ლექსი ყურია, ძმაო, რიტმი, ბგერა, მელოდიკა! – ღიმილით ვეუბნები. არ გამოვუტყდი, საიდუმლოდ დავიტოვე, რომ ჩემი ერთი ახლობელი, ანტონიო მაჩადოს „ფანი“ ყოველი შეხვედრისას დედნის ენაზე მიკითხავდა „მოდაში შემოსული“ დიდი ესპანელი პოეტის ამ შედეგს.

თუ მეხსიერება არ მღალატობს, ერთ კაბალიეროზე დანერილი ეს ლექსი დათომ მალე ქართულადაც წამიკითხა. ძაალიან კარგი იყო! არ ვიცი, დაბეჭდა თუ დღემდე მის არქივში დევს.

სამსახურიდან გასვლას ვაპირებდი. კართან გურამ ბარნოვი შემხვდა – საყვარელი კაცი, გემოვნებიანი ლიტერატორი, დათოს ახლობელი და ჩემთვისაც არაშორებელი.

– თუ გცალია, გამომყევი, არ ინანებო, – ჩამილაპარაკა.

უსიტყვოდ გავყევი. იქვე, ჩასახვევში მის ყვითელ „ჟიგულიში“ ჩავსხედით. რუსთაველზე გავედით, არაფერს მეუბნება, არც მე ვეკითხები. ცხელა.

მანქანამ მთავარი გზიდან გადაუხვია, გაუხვ-გამოუხვია და ერთ მყუდრო შუკაში, ხესთან, დაჩრდილულ ადგილას შედგა. გურამმა კარი გახსნა, არ გადასულა, მხოლოდ შემობრუნდა და უკანა სავარძლიდან რაღაც აიღო. თვალი შევასწარი – ამონაბეჭდები იყო.

– ყურადღებით მომისმინე! – მითხრა და კითხვა დაიწყო.

რაღაც იდუმალი, თანაც მოზეიმე კილო ჰქონდა. ერთი-მეორეზე უკეთეს ლექსებს ვისმენდი. ვისია?! ვერავის მივამგვანე: თან რაღაც ახლობელია, თითქოს სადაც, მაგრამ მოკიაფე, ფერადი, გამოკვეთილად ქართული ჟღერადობისა.

– ვისია? – თვალებით ვეკითხები.

– დათოსია, წერედიანის! – ხმაში სიამაყე აქვს, – როგორია?!

– უ-მაგ-რე-სი! – რატომღაც ჩემდა უნებურად დავმარცვლე სიტყვა.

პირველად გურამისაგან გავიგე, რომ დათო ორიგინალურ ლექსებსაც წერდა – პოეტი იყო, თან რა დონის პოეტი!

იმ დღის სახსოვრად ორი სტრიქონი გამომყვა სამუდამოდ – სევდაში გავლებული და საყვარლად ლამაზი:

არც იცი, თეთრო ყვავილო,
როგორ უხდები სიკვდილს...

როცა დათოს გარდაცვალების შესახებ შევიტყვე, ვიგრძენი, რომ გულისტკივილთან ერთად მისგან ეს სახსოვარიც დამრჩა – მისი ნაფერები, ლექსში გაუკვდავებული უჭკნობი მშვენიერება – თეთრი ყვავილი.

80-იანი წლების დასაწყისში „ცისკრის“ ფურცლებზე ცხარე პოლემიკა გაიშალა ახალგაზრდული პოეზიის პრობლემებზე. დისკუსიის მეტაური წერილი მე დავწერე, ამიტომ უხვად წამოვიდა ჩემკენ განაწყენებულ ავტორთა ისრები. ამას რატომღაც რედაქციის თანამშრომლებიც

შეუერთდნენ, თითქოს წერილი მათი დაჟინებული თხოვნით არ მქონოდა დაწერილი. ტალახი არც მათ დამაკლეს. ბოლოს ისე გაგულისდნენ, რომ წინასწარ დაგეგმილი შემაჯამებელი სტატიაც არ დამიბეჭდეს. ერთი სიტყვით, ჩემმა დონკიხოტურმა სურვილმა, მოყვარე პირში მეძრახა, მწარე ნაყოფი გამოიღო.

სწორედ ის დროა, მაინცდამაინც კარგ გუნებაზე რომ ვერა ვარ. ლიტერატურის ინსტიტუტის პირველ სართულზე, სხდომათა დარბაზის წინ ვდგავარ, ვილაცხას ველოდები. მოპირდაპირე კარიდან, ფოლკლორის განყოფილების მხრიდან დათო ნერედიანი გამოჩნდა. დამინახა, კართან შედგა. არ მომსალმებია, დგას და ჩუმად მიყურებს. მერე თავი ჩალუნა, არ ვიცი, თავისთვის ჩაილაპარაკა თუ მე დამიგდო:

– გაგსვრიან, საქმეს მიხედე!.. – თქვა და ნელი ნაბიჯით აუყვია კიბეს.

ამ სასხვათაშორისო ფრაზამ ძალიან შემაფიქრიანა – კრიტიკული პათოსი თანდათან მივანელე და, შეძლებისდაგვარად, „საქმეს მივხედე“. ამ მხრივ თუ რამე გამომივიდა, დათოს რეპლიკასაც ვუმაღლი – „კარგის მთქმელის“ დროულად ნათქვამ გაფრთხილებას.

ეს უფრო გვიანდელი ამბავია. ოთახში მარტო ორნი ვართ. ისე ცხელა, ლაპარაკიც გვეზარება. დათოს წინ, მაგიდაზე გაზეთი დევს. ზანტად აიღო, თვალბრუნებთან ახლოს მიიტანა და გრძელი, გაურანდავი ფრაზა ხმამაღლა წაიკითხა. ირიბად გამომხედა, ფურცელი ხელიდან გააგდო და თქვა: – „ვერ ისწავლა მესხიმ წერა“!

მისი ადრესატი საკმაოდ ცნობილი კრიტიკოსი, ჩვენი ახლობელი აღმოჩნდა. დათო გამომცდელად მომჩერებია, თითქოს ჩემს რეაქციას ელოდება. მე რატომღაც თავდაცვაზე გადავედი, ვეუბნები: – შინაარსობრივ მხარეს იმდენად დიდი ენერგია მიაქვს, სტილის მოხდენილობისა და სრულყოფისათვის გულის ძალა არ გვეყოფნის-მეთქი.

მიხვდა, გულწრფელად რომ ვუპასუხე, ჩაფიქრდა და მეუბნება:

– რატომ?! ქარონის ნავზე რომ გაქვს, სულაც არ არის ურიგო...

მივხვდი, ჩემი ახლადგამოქვეყნებული წერილი – „თავისუფალი სივრცე“ წაეკითხა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, რალაც მოსწონებოდა კიდევ. სახელდობრ ის, თუ როგორ მოეშურება სტიქსის გაღმა ნაპირიდან ქარონის ნავი, ბნელი ჰადესის წარმოსახვით შეძრწუნებული, მომლოდინე სული კი თრთის და ცახცახებს.

ვიცოდი, უკანასკნელთა შორის არ ვეგულებოდი, მაგრამ ურთიერთობის მრავალი წლის მანძილზე ეს იყო, ალბათ, ერთადერთი სიტყვიერი მინიშნება, რომ აინტერესებდა, რას და როგორ ვაკეთებდი.

„გალაკტიონოლოგიის“ გამოცემა რომ გადაწყდა, პერიოდული სამეცნიერო-ლიტერატურული კრებულისა, ცხადია, დავით წერედიანსაც მივმართე, რამე დაენერა ჩვენთვის. ყურადღებით მომისმინა, თუმცა ისე დავშორდით, არაფერს დამპირებია. გადის დრო, წერილი არა ჩანს. ერთი-ორჯერ ფრთხილად შევახსენე და... იმედიც გადავიწურე.

კრებული გამზადებული გვექონდა, ლევან ბრეგაძე რომ მოვიდა გახარებული და მაუწყა, დათომ წერილი მოიტანაო. ცოტა დაძაბული კი არის, იცის, ნიგნი რომ შეკრულია და ელის, რას ვიტყვი. არც დავფიქრებულვარ, ისე ვუთხარი, რალაცას ვიღონებ-მეთქი. მასალა წავიკითხე და მაშინვე დავაკაბადონებინე. ანაბეჭდები მაინც გავუგზავნეთ დათოს თვალის გადასავლებად, თორემ რა თვალის გადავლება უნდოდა, სანიმუშო წერილია.

სახვალიოდ ყველაფერი მზად იყო კრებულის სტამბაში გასაგზავნად.

დილით ისევ მოდის ლევანი, – დათოსაც მოვკარი თვალი დერეფნის თავში, – მეუბნება, დათომ წერილში შესწორებები შეიტანაო.

– შესწორებებიო... – საცაა უნდა ვიფეთქო, ვბუზღუნებ: – ამ წერილში ნეტა რალა ნახა ჩასასწორებელი?!

სიტყვა დამთავრებული არა მქონდა, რომ ყურში ლევანის მავედრებელი, მაგრამ დაჟინებული ხმა ჩამესმის:

– თემურ, გავუკეთოთ, ხომ იცი, დათოა, ბიჭო!..

იმის დრო არ იყო, იქვე მენახა, რა ამისთანა შესწორებები შეიტანა ავტორმა, ჩემი აზრით, ამ უნაკლო წერილში, სახლში დაბრუნებულმა კი ჩავხედე ფურცლებს და სახტად დავრჩი – თურმე სრულყოფილებასაც არ ჰქონია საზღვარი!

ამის შესახებ საჯაროდ მოვეყვი მაკა ჯოხაძის პოპულარულ სატელევიზიო გადაცემაში, როცა მაკამ მკითხა, რა შინაარსი ჰქონდა ჩემთვის პროფესიონალიზმის ცნებას. მე ხომ უკვე ნათელი, ცოცხალი მაგალითი მქონდა იმისა, რას ნიშნავს იყო პროფესიონალი და უფრო მეტი.

რაც ზემოთ გიამბეთ, დავით წერედიანის პირველ გალაკტიონოლოგიურ ესეის ეხება – „მუსიკა უპირველეს ყოვლისა“. შემდეგში მან, როგორც „გალაკტიონის კვლევის ცენტრის“ თანამშრომელმა, კიდევ ორი მშვენიერი ესეი დაგვიწერა: „განშორების მეცნიერება“ და „ედგარი მესამედ“.

იმერეთში, სოფელ ფარცხნალში ვართ მიწვეულნი. აქ გალაკტიონ ტაბიძე სიჭაბუკისას მცირე ხნით მასწავლებლობდა. ხარაძეების უბანში, კერძო სახლის ერთ ოთახში, რომელშიც პოეტი ქირით ცხოვრობდა, დღეს მემორიალი იხსნება.

თავდაპირველად მასპინძლებმა სოფლის ეკლესიის სანახავად წაგვიყვანეს. ეკლესიის ეზოში გალაკტიონის მიერ დარგული ცაცხვის ხეა, დიდი და მალალი, მწვანით შემოსილი. ჰოდა, დათოსთან ერთად ამ ცაცხვის ჩრდილში ვდგავარ, მშვიდად ველოდებით დანიშნულების ადგილზე წასვლას. დათო ცას გასცქერის, რალაცას აკვირდება, მერე მეუბნება:

– ერთ ამბავს გეტყვი გალაკტიონზე...

გავფაციცდი, რადგან ადრე რამდენჯერმე ვთხოვე, თუ რამე გახსოვს პოეტზე, დამინერე-მეთქი. უარს მეუბნებოდა – არაფერი ისეთიო, ახლა კი თვითონვე მთავაზობდა...

და დათომ, როგორც სჩვეოდა, აუჩქარებლად, ემოციისა და მღელვარების გარეშე მიაბზო, როგორ მოუსმინა პიონერთა სასახლის სცენაზე 12-13 წლის ბიჭს კულისებში მყოფმა გალაკტიონმა. მოუსმინა კი არა, რამდენჯერმე ითხოვა, კიდეც და კიდეც წააკითხეთო...

გაოგნებული ვუსმენდი, მერე საყვედურით ვუთხარი, ამას რატომ არ მიმხელდი, ამით ხომ... ამით ნებისმიერი იამაყებდა-მეთქი.

ხელები გაასავსავა, არა, არაო... შენ მოგიყევიო.

მაშინ ეს არგახმაურება მის უცნაურ ხასიათს მივანერე, დათო კი, თურმე, უფრო შორს იყურებოდა...

ეს ეპიზოდი დღეს ყველასათვის ცნობილია: დათო მოშურნეებმა აიძულეს, დიახ – აიძულეს, დაენერა ამის შესახებ, რადგან სინამდვილე ურცხვად გააყალბეს და დავით წერედიანი ლამის დიდი პოეტის მოძულედ და უარმყოფლად დასახეს.

მე კი ცხადად მახსოვს ცაცხვის ჩრდილში მის მიერ უბრალოდ მონათხრობი ამბავი, ყოველგვარი თავმომწონეობის გარეშე – როგორც ერთი ეპიზოდი გალაკტიონის ცხოვრებისა.

ერთი თავმესაქცევი დიალოგიც მახსენდება – ეს უკვე ფარცხნალიდან თბილისისკენ რომ გამოვეშურეთ. ღამეა, კარგა შეღვინებულები მიკროავტობუსში გვერდიგვერდ ვსხედვართ. დათო თვლემს, მე კი ჩემგანვე მორგებულ მოტივზე ვლილინებ: „სადაც უნდა მივდიოდე უცხო ქვეყნად მარები“. ბოლოსკენ, ამ სტრიქონს რომ მივადექი – „ო, ძვირფასო, ჯვარზე მაგეს“-მეთქი, დათო მოულოდნელად გამოერკვა, მეკითხება:

– როგორ? როგორ? გაიმეორე...

მე ნელა ჩამოვმარცვლე: „ო, ძვირფასო, ჯვარზე მაგეს“...

– კიდეც კარგი, სხვებივით „ჯვარზე მაცვეს“ რომ არა თქვი, თორემ შენი ევფონისტობა და გალაკტიონოლოგობა აქ დამთავრდებოდაო.

– ჰო, დათო, მახსოვს, „მაგეს“ და „ბაგეს“ რომაა გართიმული, – ვეუბნები.

მოკლედ, ამჯერად გადავრჩი „ჩამოლაბორანტებას“.

გალაკტიონზე ბევრჯერ გვიბაასია, ოღონდ გაბმულად და ჩაძინებით – თითქმის არასდროს. დათო იმპულსურად რაიმე დეტალს გაიხსენებდა, კმაყოფილება, აღტაცება გაკრთებოდა მის თვალეებში, მაგრამ ამის საპირისპიროც ხდებოდა: რომელიმე სტრიქონს თუ სახეს ირონიას გამოაყოლებდა.

დასაწყისში, მგონი, გალაკტიონის უპირობო მეხოტბედ მთვლიდა ანუ მისებურად – კერპთაყვანისმცემლად. მერე, როცა დარწმუნდა, რომ ასე არ იყო, უფრო განდობილად მიზიარებდა თავის დაკვირვებებს, შეფასებებს, ემოციას.

დარწმუნებით შემოძლია ვთქვა, რომ გალაკტიონი მისი ფიქრის მუდმივი საგანი იყო. ასე გონიერი შთამომავალი თავის დიდ წინამორბედს გასცქერის: არ სურს გათელილი გზით სიარული, მაგრამ არც მასთან კავშირის განწყვეტა სწადია თუ ძალუძს.

შარშან დათოს „ვარიაციებში“, ერთ ჩანანერში ამოვიკითხე: „თუ მეოცე საუკუნის ქართულ პოეზიას ერთიან პერსპექტივაში განვიხილავთ, ადვილად დავრწმუნდებით, რომ მას, არსებითად, გალაკტიონის გზით არ უვლია“.

რაიმე ამგვარი ან მსგავსი აზრი მას ჩემთან არ გამოუთქვამს. და-მაფიქრებელი შეხედულებაა, მით უფრო, დავით წერედიანისაგან გამოთქმული, თუმცა ამ ხედვის საპირისპიროდ არაერთი წონადი არგუმენტი არსებობს. აქ და ახლა ამაზე მსჯელობა უადგილოა, იმის თქმა კი შემოძლია, რომ გალაკტიონის შემდეგ რამდენიმე პოეტმა შეძლო თავისი გზისა და ხმის პოვნა და ამ რამდენიმე რჩეულს შორის უთუოდ დავით წერედიანიცაა.

მგონი, 2004 წელი იყო, ლიტერატურული პრემია „საბა“ მივიღე კრიტიკის ნომინაციაში. ყიუროში დავით წერედიანიც იმყოფებოდა და როგორც შემდეგ გავიგე, თავიც გამოუდია, ეს შედეგი რომ დამდგარიყო. დაჯილდოების ცერემონიალი ფუნიკულიორზე გაიმართა. ცხადია, გახარებული ვარ. სხვა რომ არაფერი, პრემირებულთა შორის თვით ოთარ ჭილაძეცაა!

სად იყო, სად არა, მილოცვა-მოლოცვაში დათოც გამოჩნდა. გაღიმებული რომ დამინახა, ცოტა არ იყოს, გაკვირვებულმა მკითხა:

– შენც გახარებს ეგეთი რამეები?!

უხერხულობა ვიგრძენი, თითქოს დანაშაულზე წამასწრეს. შეცბუნება რომ შემამჩნია, ხელი გამომდო, ერთ-ერთი მანქანისკენ წამიყვანა, რომელსაც ქვემოთ, ქალაქში, საბანკეტო დარბაზამდე უნდა მივეყვანეთ.

მოლოცვის ერთი სიტყვაც არ დასცდენია – სხვა ხედვის, სხვა ეთიკის კაცი იყო...

„ფაუსტის“ პირველ ნაწილზე ინტენსიური მუშაობა რომ დაიწყო, ხშირად ვხვდებოდით ინსტიტუტის კედლებში. ცხადია, ყველას გვინტერესებდა, როგორ მიიწვედა წინ ეს დიდი საქმე, თუმცა კითხვებით არ ვანუხებდით. ხანდახან ისევ თვითონ თუ გვეტყოდა მე ან ლევან ბრეგაძეს, ან ორივეს ერთად, რამდენიმე სიტყვას, რა სიძნელეების დაძლევა უხდებოდა ტექსტის ამა თუ იმ ეპიზოდის თარგმნისას ადეკვატური საზომის, ინტონაციის, საჭირო სიტყვის ძიებაში.

მერე ჟურნალ „ქართულ მწერლობაში“ თარგმანის ბეჭდვაც დაიწყო. დრო მოლოდინით დაიმუხტა – ყოველი ნომრის გამოსვლას მოუთმენლად მოველოდით, სიხარულს და გაკვირვებას ვუზიარებდით ერთმანეთს. ლევან ბრეგაძე, როგორც ორიგინალის მცოდნე, თავის დაკვირვებებს მაცნობდა, ასე მაქცია არაერთი პოეტურ-მთარგმნელობითი სასწაულის მოწმედ.

დათო ამჩნევდა ახლობელთა თუ შორებელთა რეაქციებს, მაგრამ ჩვეულ სიდიდეს ინარჩუნებდა, თითქოს განსაკუთრებული არაფერი ხდებოდა, არც არაფერ შუაში იყო. მაგრამ ერთხელ მაინც დაკარგა წონასწორობა, როდესაც „მადლობა“ ქართულად გადაუხადეს და ამ მართლაც უანგარო, უმნიკვლო კაცს ხმა დაუყარეს, გოეთეს ხარჯზე მონდომა გამდიდრება, ზღაპრულ ჰონორარს ითხოვს წიგნის გამოცემამო.

ალბათ ეს მდაბალი ჭორიც იყო იმის მიზეზი, რომ ერთხანს ისეთი შთაბეჭდილებაც კი შემექმნა, თითქოს დათო „ფაუსტის“ მეორე ნაწილის თარგმნას აღარ აპირებდა. როცა ამის შესახებ ვკითხე, ასე ამიხსნა: პოემის მეორე ნაწილი აბსტრაქტულია, არ მიზიდავს, თანაც პატარა ბიჭიც აღარ ვარო.

ეს იყო და ეს, – ახლაც ჩემი თავისგან მიკვირს, – შევუჩნდი, შესაფერის თუ შეუფერებელ სიტუაციაში ვთხოვდი, მოვუწოდებდი, ვეაჯებოდი, ვანამუსებდი, ვავალდებულებდი, რომ საქმე უნდა დაემთავრებინა. არაფერს ამბობდა, დუმილი ჰქონდა ფარად.

ბოლო ასეთი „ქადაგად დაცემა“ იმ დღეს მოხდა, ოთარ ჩხეიძის ჭირის სუფრიდან სხვებზე ცოტა ადრე რომ წამოვედით. სანაპიროზე ტაქსიში ჩავსხედით. შეპარვით ვკითხე, მე რომ მაინტერესებს, ის საქმე რას შვრება-მეთქი? გულგრილი სახით ხელი ჩაიქნია და აქ, არც მეტი, არც ნაკლები, ავენთე. რა აღარ ვთქვი, რა ხერხს აღარ მივმართე: შევანუხე მკვდარი და ცოცხალი, წინაპარი და შთამომავლობა, წარმავლობა და მარადისობაც ვახსენე და ბოლოს მარტივად, კატეგორიულად მოვთხოვე:

– „ფაუსტი“ უნდა დაამთავრო!

– შენ ოღონდ დაოკდი, – ხუმრობა სცადა, – „ფაუსტს“ რომ მოვრჩები, იქნებ დანტეზეც ვიფიქრო.

...დავით წერედიანის მიერ ნათარგმნი, ორ ტომად გამოცემული „ფაუსტი“ ახლა ჩვენს წიგნის თაროს ამშვენებს. მე კი გულით ვატარებ საჩემო ილუზიას, რომ დათოს ლიტერატურულ გმირობაში იმ ალაღად ნათქვამი სიტყვების წილიცაა, ბოლო არგუმენტად რომ მოვიხმე იმ დღეს:

– დათო წერედიანი აღარ განმეორდება!..

გოეთე ერთხელ კიდევ გამოჩნდა ჩვენს ურთიერთობაში.

„გალაკტიონოლოგიის“ ერთ-ერთი ტომისთვის წერილს ვამზადებდი. კვლევამ გოეთეს „დასავლურ-აღმოსავლურ დივანთან“, მის პროლოგთან („ჰიჯრა“) მიმიყვანა. აშკარაა, აუცილებლად დამჭირდება ამ ლექსის ქართული თარგმანი, მაგრამ რომ არ არსებობს?!

ოთხშაბათი დღეა, „გალაკტიონის კვლევის ცენტრის“ თანამშრომელთა შეკრების ანუ სხდომების დღე. დათომ, როგორც სჩვეოდა, დანიშნულ დროს შემოხსნა კარი. საქმიანი ნაწილი რომ ჩავათავეთ, დავიმართოხლეთ. ჯერ მასთან დავაზუსტე, ვინმეს ხომ არ ჰქონდა თარგმნილი ჩემთვის საინტერესო ტექსტი, მერე შევაპარე, თავად ხომ არ აპირებდა ამას. დათომ სახე მოჭმუნა, თავი გააქნია და თქვა, მაგას რა თარგმნისო.

ნირი წამიხდა, საუბარი შევწყვიტე. აღარც დათო ჩამძიებია, სხვებთან დიალოგში ჩაერთო.

ორიოდე საათის შემდეგ, დაშლის დრო რომ მოახლოვდა, ჩემს მაგიდასთან სკამზე ჩამოჯდა. მეკითხება, რად გინდა ეგ პროლოგიო. მიკიბ-მოკიბვა აღარ დამიწყია, ვუთხარი, რისთვისაც მჭირდებოდა და იქვე საქმე გავაიოლე – პნკარედს გამოვიყენებ-მეთქი.

– კარგი, კარგიო, – მითხრა და წამოდგა. ვერ მივხვდი, რას ნიშნავდა ეს ჰაერში დაკიდებული „კარგი“.

ამის შემდეგ თვე თუ ცოტა მეტიც გავიდა. კვლავაც ოთხშაბათ დღეს დათომ კარი შემოხსნა, ყველას მოგვესალმა, მერე ჩემთან მოვიდა და უხმოდ გამომიწოდა ფურცელი. გაკვირვებულმა ჯერ დათოს შევხედე, შემდეგ ფურცელს დავხედე: ხელში დავით წერედიანის მიერ თარგმნილი პროლოგის ტექსტი მეჭირა.

შეძრული ვიყავი. ცოტა ხნის შემდეგ მასთან მივედი. დათო მაგიდასთან იჯდა. რომელიღაც ავტორის მიერ მისთვის დატოვებულ წიგნს ათვალეირებდა. მაღლობა არ მითქვამს, უბრალოდ, მკლავზე ხელი ოდნავ მოვუჭირე. ითაკილასავით. არ გინდაო.

ასე მივიღე დათო წერედიანისაგან მეფური საჩუქარი, რომლის პირველი ორი სტროფი ჩემს გამოკვლევაში ჩავრთე, რასაკვირველია, მთარგმნელის მითითებით.

ამ დაუეინყარი საქციელითაც დამამახსოვრდა იგი – ეს მიუკარებელი, სიტყვაძუნნი, ამოუცნობი კაცი – დავით წერედიანი!

ამ ფრაგმენტების წერისას ჩემს ძველ საქალაქში ერთ ჩანაწერს გადავანყდი. ასე ჩამინიშნავს: „ლექსში უმცირესი ზადიც კი უსიამოვნო ფიზიოლოგიურ რეაქციას იწვევს მის არსებაში. სრულყოფილებისადმი ისეთი გამძაფრებული მგრძობელობა აქვს, რომ ხშირად არ აკმაყოფილებს არც ძიებით მიგნებული სიტყვა, არც თავისი მაღალი ვერსიფიკაციული პილოტაჟი. წარმოუდგენელ დაბრკოლებებს უქმნის საკუთარ ნიჭს და ამიტომაც ცოტას, ძალიან ცოტას წერს“. ფრჩხილებში მითითებულია ადრესატი – დ. ნერედიანი.

როცა დათოს პირველი პოეტური კრებული „ორიონი“ (2010) გამოვიდა, გადავწყვიტე, ერთად თავმოყრილი ლექსები შემესწავლა. ზოგ რამეს მივხვდი, ზოგიც – მენიშნა, მაგრამ შინაგანად ვიგრძენი, რომ ამ ახალ პოეტურ განზომილებაში შესასვლელად მზად არ ვიყავი. აუცილებელი იყო იმ უცხო თვისებრიობის სიტყვიერ ამაღლამაში გაღწევა, რომელიც თავისი ფერადოვნებით და ჟღერადობით გატყვევებდა და გაღმა, იმ ნისლოვანებაში დანთქმას არ განებებდა, სადაც პოეზია ხელისცეცებით დადის.

ამიტომაც მიკვირს, დათოს ელიტარულ, კულტურული ალუზიებით გაჯერებულ ლექსებს – ღრმას, რთულს, დახვეწილს და ალაგ „ბნელსაც“ უამრავი, ბევრზე ბევრი დამფასებელი რომ გამოუჩნდა. დღეს ის, უდავოდ, ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული პოეტია.

ერთ ლექსში დათომ თავისი შემოქმედებითი გზა მეტაფორულად ასე დაახასიათა:

ბნელდაბნელ მივალ, ჟიჟმატი მზუზავს,
თრთოლავს სანთური, კრთოლავს სანათი.
ვარ მინდობილი კლასიკურ მუზას
მცირეოდენი განდაგანათი.

მე მგონია, მისი პოეზიის მომავალი მკვლევარი ამ მინიშნებას უნდა გაჰყვეს.

ახლა, როდესაც დათო ჩვენ შორის აღარაა, რაღაცნაირად მამშვიდებს, რომ სიცოცხლეშივე, ორიათასიანებშივე ვთქვი და დავწერე:

„თანამედროვე ქართული ლექსის კულტურულ სიმაღლეს ჩემთვის განასახიერებს დავით ნერედიანის ორიგინალური და მთარგმნელობითი შემოქმედება. იგი უკვე კლასიკაა“...